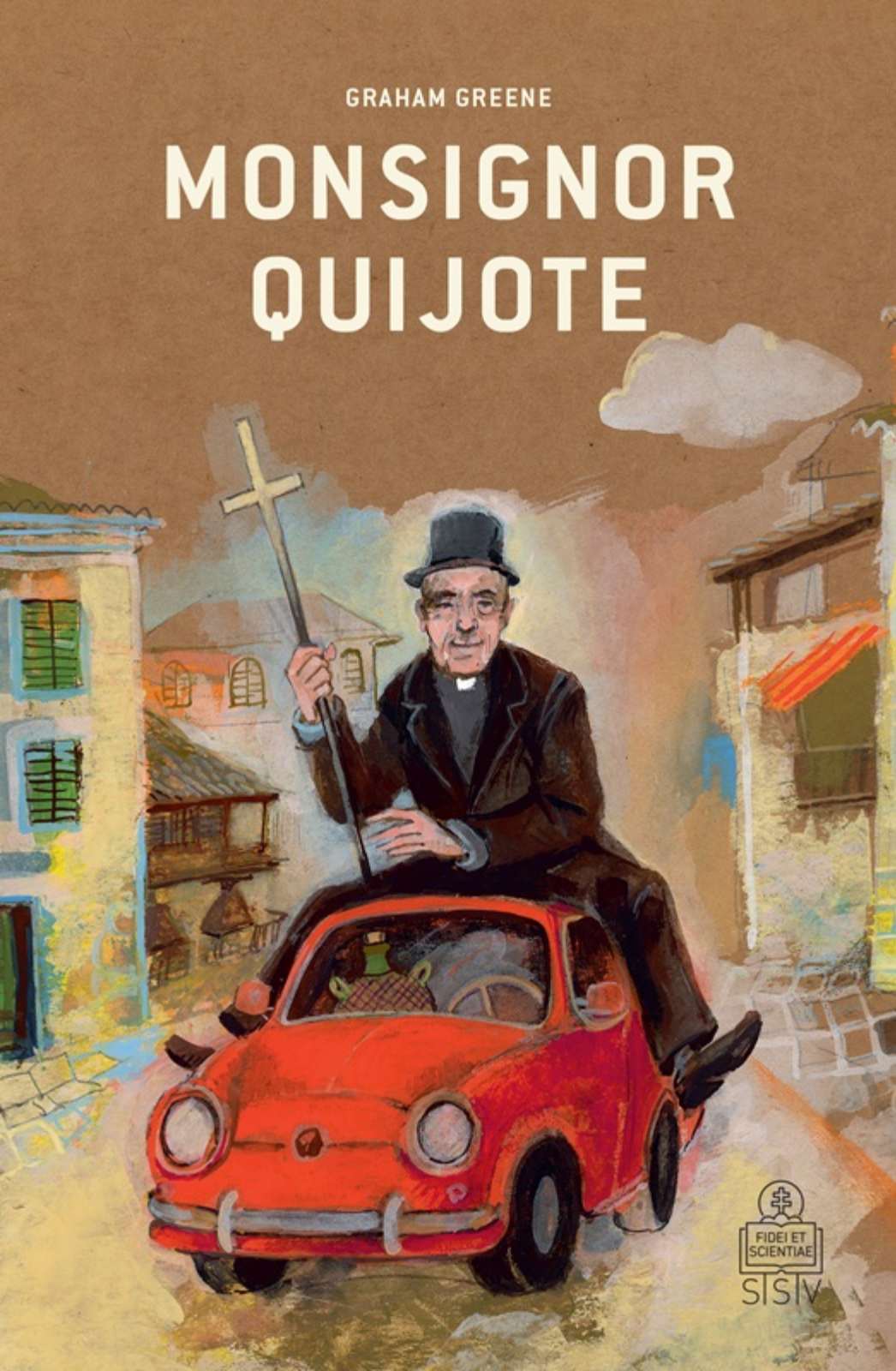
GRAHAM GREENE

MONSIGNOR QUIJOTE

FIDEI ET SCIENTIAE

SISV

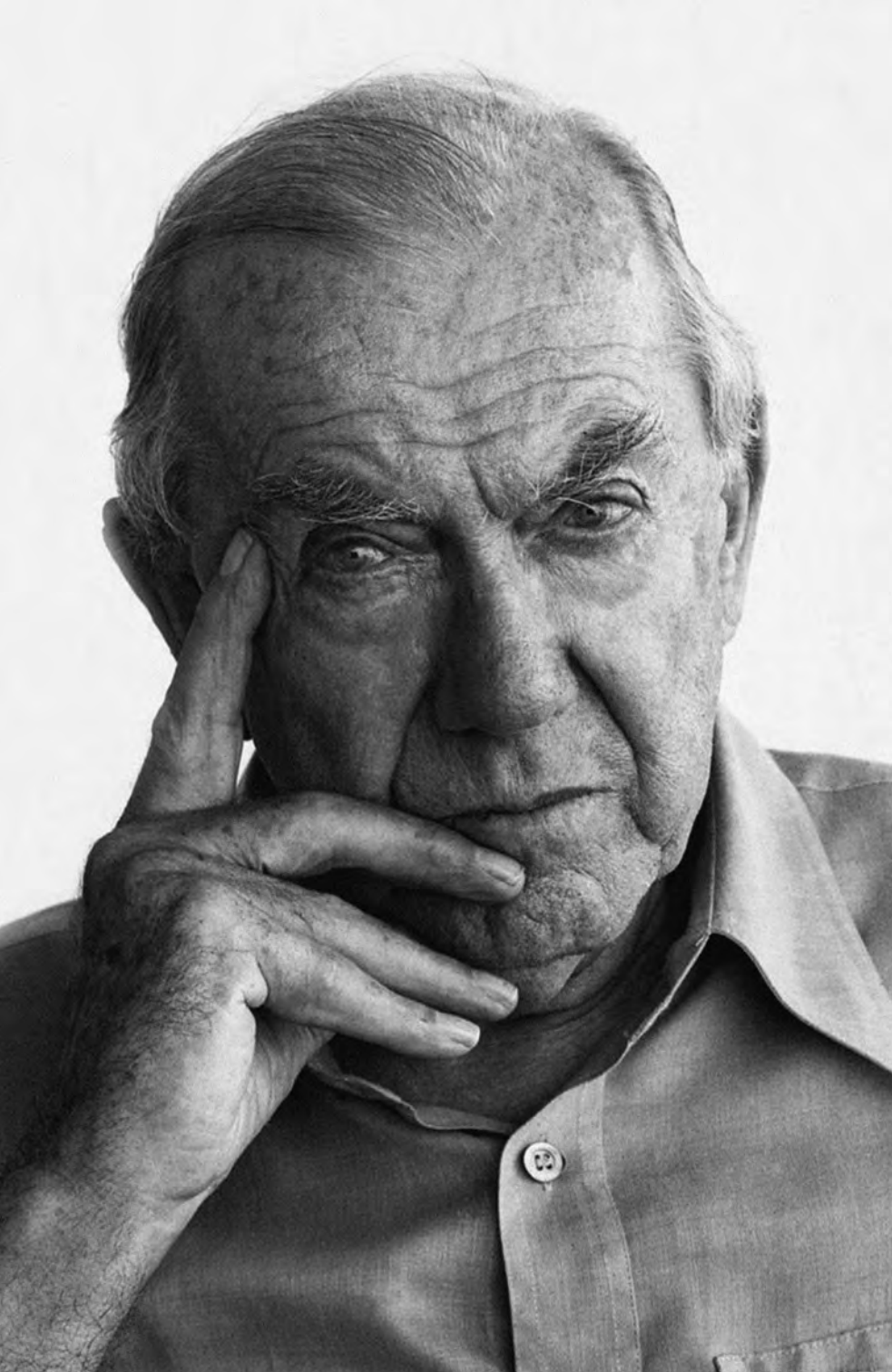

FIDEI ET
SCIENTIAE
SISV

EDÍCIA

DOBRÉ SLOVO

GRAHAM GREENE

MONSIGNOR QUIJOTE

GRAHAM GREENE

MONSIGNOR QUIJOTE

SPOLOK SVÄTÉHO VOJTECHA
TRNAVA 2026

ČÍTANIE
S PRIDANOU
HODNOTOU

MONSIGNOR QUIXOTE © Graham Greene, 1982
© Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2026

ISBN 978-80-8161-761-4

OBSAH

Predslov 11

PRVÁ ČASŤ

Kapitola prvá, v ktorej sa píše, ako sa otec Quijote stal monsignorom 17
Kapitola druhá, v ktorej sa spomína, ako sa monsignor Quijote vydal na cesty 35
Kapitola tretia, v ktorej sa uvádza, ako sa vrhlo isté svetlo na Najsvätejšiu Trojicu.....53
Kapitola štvrtá, v ktorej i Sancho vrhol nové svetlo na starú vieru 63
Kapitola piata, v ktorej sa dozvieme, ako monsignor Quijote a Sancho navštívili svätyňu 87
Kapitola šiesta, v ktorej sa dočítame, ako monsignor Quijote a Sancho navštívili ďalšiu svätyňu 115
Kapitola siedma, v ktorej sa píše, ako monsignor Quijote v Salamanke pokračoval v štúdiu 123
Kapitola ôsma, v ktorej nájdeme opis zaujímavého stretnutia, ktoré mal monsignor Quijote vo Valladolide 129
Kapitola deviata, v ktorej sa dočítame, ako monsignor Quijote videl čudné predstavenie 145
Kapitola desiata, ktorá je o tom, ako monsignor Quijote porušil zákon 153

DRUHÁ ČASŤ

Kapitola prvá, v ktorej sa uvádza,
ako sa monsignor Quijote stretne s biskupom 181
Kapitola druhá, ktorá je o druhej ceste
monsignora Quijota 201
Kapitola tretia, ktorá je o poslednom dobrodružstve
monsignora Quijota medzi Mexičanmi..... 219
Kapitola štvrtá, v ktorej sa dočítame, ako monsignor
Quijote odchádza za svojím predkom 241

Použitá literatúra 263

„Veci vo svojej podstate nie sú ani dobré, ani zlé:
dobrými alebo zlými ich robí až naše myslenie…“

William Shakespeare
(Hamlet, II. dejstvo, 2. obraz)

Venujem otcovi Leopoldovi Durányovi,
Aureliovi Verdemu, Octaviovi Victoriovi
a Miguelovi Fernándezovi,
svojim spoločníkom na cestách po Španielsku,
a tiež Tomovi Burnsovi, ktorý moju prvú návštevu
tejto krajiny v roku 1946 podnietil.

Poďakovanie

Vychádzam z prekladu
Cervantesovho diela Don Quijote,
ktoré vyšlo vo vydavateľstve Penguin,
konkrétne z prekladu J. M. Cohena,
ktorému som vďačným dlžníkom.

G. G.

PREDSLOV

Román *Monsignor Quijote* (1982) patrí k neskorým dielam Grahama Greena, jedného z najvýznamnejších anglických spisovateľov 20. storočia. Na prvý pohľad ide o jemne ironickú variáciu Cervantesovho Dona Quijota, protagonistami tak trochu pripomína aj Guareschiho Dona Camilla, filozofickým jazykom zas Chestertona. Otec Quijote, dedinský kňaz presvedčený o svojom symbolickom príbuzenskom vzťahu so slávnym rytierom, sa vydáva na cestu po Španielsku v spoločnosti Enriqueho Zancasa, bývalého starostu komunistu, ktorého prezýva Sancho.

Počas putovania, ktoré je plné nedorozumení aj drobných dobrodružstiev, vedú nekonečné rozhovory o Bohu, politike, pravde a ľudskej slabosti. Ich priateľstvo je paradoxné. Jeden verí v Boha, druhý v marxizmus, no obaja pochybujú, obaja hľadajú a obaja sú si navzájom bližší jeden druhému než vlastnému ideologickému táboru. Literárna hra sa v Greenovom podaní mení na hlboký dialóg a zdanlivo pokojná cesta sa stáva duchovnou púťou, ktorá smeruje k tragickému, no zároveň zmierujúcemu záveru.

VNÚTORNÝ SVET V TVORBE

Aby sme pochopili hĺbku tohto románu, je potrebné vnímať ho v kontexte autorovho života. Graham Greene (1904 – 1991) bol nielen plodným prozaikom, ale aj novinárom, cestovateľom a človekom, ktorý bol ustavične zmietaný vnútornými konfliktmi.

Narodil sa 2. októbra 1904 v Anglicku ako štvrté zo šiestich detí, vyrastal v anglikánskom prostredí. Po búrlivej

mladosti spoznal v roku 1925 svoju budúcu manželku Vivien Dayrell-Browningovú, ktorá bola katolíčka, čo ho priviedlo k štúdiu katolicizmu. O rok nato konvertoval na katolícku vieru, no ako sám zdôrazňoval, nešlo iba o formálny akt. Jeho záujem bol intelektuálny. Graham Greene bol od mladosti skeptický, zápasil s depresiami a pocitom prázdnoty. Katolicizmus ho priťahoval svojou paradoxnosťou, pretože v sebe spájal vedomie hriechu s možnosťou vykúpenia, prísnu morálku s milosťou. Práve tento dramatický obraz človeka – nie ako dobrého či zlého, ale rozpolteného – sa stal neskôr jadrom jeho tvorby. Katolícka cirkev mu podľa niektorých autorov ponúkala pevný systém, ktorý dával svetu štruktúru a význam. Zároveň ho fascinovala jej univerzálnosť a historická kontinuita. Zaujímavé však je, že jeho konverzia nikdy nebola bezvýhradná. Greene zostal celý život veriacim plným pochybností. Katolicizmus preňho neznamenal pokoj, ale skôr rámec, v ktorom sa mohli odohrávať jeho pochybnosti. Aj preto sú jeho romány plné postáv, ktoré veria a zároveň zlyhávajú, hľadajú a zároveň pochybujú. Jeho hrdinovia sú neraz „hriešnici na ceste k milosti“, nie bezchybní veriaci. Vnútorná sloboda mu na druhej strane umožňovala slobodne pomenovať skutočnosti, na ktoré by sa katolík „od narodenia“ neodvážil ani pomyslieť.

JE HROZNÉ NEMAŤ POCHYBNOSTI

Téma pochybovania sa vinie celým románom. Ako pripomína autor úvodu k anglickému vydaniu z roku 2006 Henry Shukman, „pochybnosť a viera sú dve polovice toho istého kĺbu, jednu nemožno definovať bez druhej“. Cituje pritom španielskeho religionistu a humanistu Miguela de

Unamuno, ktorého výrok sa objavil v prvej verzii rukopisu románu Monsignor Quijote. Téma pochybností a pochybovania je mimoriadne živá aj u oboch literárnych hrdinov. „Pochybnosti môžu ľudí zblížiť ešte väčšmi než viera. Veriaci sa o drobný odtienok viery s druhým veriacim aj pobije, kým pochybovač zápasí len sám so sebou," uvažuje otec Qujiote a na inom mieste hovorí: „Veď len uvážte, aké je hrozné nemať pochybnosti. Predstavte si, čo by sa stalo, keby sa všetko, čo Marx popísal, potvrdilo ako pravda pravdúca, a vôbec, aj všetko to, čo popísal Lenin." A pripúšťa dokonca aj svoje pochybnosti o Bohu: „Mňa pochybnosti doslova zožierajú. Istý si nie som vôbec ničím, dokonca ani tým, že je nad nami Boh, ale pochybovať ešte neznamená zradiť, ako to, zdá sa, vnímate vy komunisti. Byť na pochybách je ľudské."

Spoločným menovateľom Greenových diel je hlboký, večne pochybujúci, no predovšetkým oslobodzujúci básnický pohľad na človeka z pohľadu svedomia, ktoré spisovateľ považuje za základný atribút ľudstva. Aj preto je Graham Greene označovaný za Dostojevského 20. storočia.

VIERA V MODERNOM SVETE

Greene sa vo svojich dielach opakovane vracal k témam viery v modernom svete – svete poznačenom vojnami, ideológiami a stratou tradičných istôt. Romány ako *Moc a sláva* či *Jadro veci* predstavujú kňazov a veriacich v extrémnych situáciách, kde sa stretáva Božia milosť s ľudským zlyhaním. *Monsignor Quijote* je v tomto kontexte pokojnejší, zmierlivejší, no o to hlbší. Vznikol v období studenej vojny, keď bol svet rozdelený medzi Východ a Západ, medzi komunizmus a kapitalizmus, medzi vieru a sekularizmus.

Greene sa však vedome vyhýba schematickému zobrazovaniu konfliktu. Namiesto toho ukazuje, že pravda sa často rodí v dialógu, nie v ideologickom boji.

Rozhodnutie napísať tento román bolo do veľkej miery ovplyvnené Greenovým dlhodobým záujmom o Španielsko a jeho dejiny. Krajina, ktorá prešla občianskou vojnou, diktatúrou a silným vplyvom katolicizmu, predstavovala ideálne prostredie na stret rôznych svetonázorov. Greene zároveň nadväzuje na tradíciu Cervantesa – no nie ako parodista, skôr ako pokračovateľ. Jeho Quijote nie je smiešny blázon, ale tichý, dobrosrdečný muž, ktorý berie vieru vážne, hoci si uvedomuje jej krehkosť. A jeho Sancho nie je len pragmatický sedliak, ale človek presvedčený o sociálnej spravodlivosti, ktorý napriek tomu nezatvrdne voči duchovným otázkam.

ROMÁN PRE ROZDELENÝ SVET

Zahraničná kritika prijala *Monsignora Quijota* s veľkým záujmom. Recenzenti oceňovali najmä jeho jemnú iróniu, ľudskosť a schopnosť viesť „civilizovaný rozhovor" medzi dvoma zdanlivo nezmieriteľnými postojmi. Mnohí poukazovali na to, že ide o jeden z Greenových najláskavejších románov, v ktorom ustupuje temnota a cynizmus jeho skorších diel v prospech zmierlivého tónu. Americký denník *The New York Times* vyzdvihol „tichú múdrosť a humor", zatiaľ čo britská tlač zdôrazňovala, že Greene dosiahol zvláštnu rovnováhu medzi filozofickým románom a literárnou hrou. Nemecký denník *Süddeutsche Zeitung* ho označil za „knihu, v ktorej spoza humoru presvitá veľa múdrosti". Objavili sa aj kritické hlasy, ktoré románu

vyčítali menšiu dramatickosť či mäkkosť, no aj tie uznávali jeho intelektuálnu poctivosť a literárnu eleganciu.

Dnes možno *Monsignora Quijota* čítať ako výnimočný pokus o porozumenie v rozdelenom svete. Autor neponúka jednoduché odpovede, ale ukazuje, že skutočný dialóg je možný len tam, kde existuje úcta k druhému – aj keď s ním nesúhlasíme. V čase, keď sa spoločnosť mimoriadne polarizuje, pôsobí román prekvapivo aktuálne.

Nie je to len príbeh kňaza a starostu. Je to príbeh dvoch ľudí, ktorí sa napriek rozdielom rozhodli zostať priateľmi – a práve v tom spočíva jeho najväčšia sila.

V česko-slovenskom priestore sa román objavil pomerne skoro po svojom vydaní. V roku 1987 vyšiel v Kolíne nad Rýnom v českom preklade Jiřiny a Karla Kynclovcov. Ich preklad bol v roku 1995 publikovaný vo vydavateľstve Mladá fronta v druhom vydaní. V slovenčine vyšiel po prvý raz v roku 1991 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ v preklade Viery Marušiakovej. V Spolku svätého Vojtecha (SSV) vychádza v preklade Martina Kubuša s ilustráciami Juraja Martišku. Vydavateľstvo tým nadväzuje na edíciu významných diel svetovej literatúry. Veď Greenov najslávnejší román *Moc a sláva* vyšiel v SSV ešte v roku 1947.

V dnešnom rozštiepenom a lamentujúcom svete sa Greenov *Monsignor Quijote* javí ako ostrov láskavosti, premýšľania, pochopenia druhého, ale aj priestor na hľadanie, pochybovanie a prijatie.

V Trnave 26. apríla 2026 na Nedeľu Dobrého pastiera

Martina Grochálová, riaditeľka Spolku svätého Vojtecha

PRVÁ ČASŤ

Kapitola prvá, v ktorej sa píše, ako sa otec Quijote stal monsignorom

Stalo sa to takto. Otec Quijote si u gazdinej objednal obed pre jedného a vybral sa po víno na miestne družstvo osem kilometrov od Tobosa pri hlavnej ceste do Valencie. V ten deň horúci vzduch doslova stál, nad suchými pláňami sa len kde-tu zavlnil a Seat 600, ktorý si otec kúpil pred ôsmimi rokmi z druhej ruky, klimatizáciu vo výbave rozhodne nemal. Otec sa cestou so zármutkom zamýšľal nad dňom, keď sa už naozaj bude musieť poobzerať po novom povoze. Psí vek možno vyrátať tak, že ľudský vynásobíme siedmimi, čo by znamenalo, že jeho najlepší štvorkolesový priateľ je sotva v stredných rokoch, no kňazovi neušlo, že farníci považujú jeho auto za tvora trpiaceho bezmála stareckou senilitou. „Už nie je spoľahlivé, otče," varovali ho neraz, načo len utrúsil: „Spoločne sme preskákali všeličo zlé a ja sa modlím, aby ma prežilo." Boh ho nevypočul už toľkokrát, až si otec Quijote s nádejou nahováral, že táto modlitba sa cestou zastavila v uchu Večitého a usadila sa tam ako maz.

Smer cesty mu naznačovali kúdolčeky prachu, ktoré vírili okoloidúce autá. Za volantom sa rmútil v otázke osudu svojho autíčka, ktoré na večnú pamiatku svojho predka pomenoval Rocinante. Keď si len predstavil, ako jeho tátošík chytá hrdzu niekde na vrakovisku, trhalo mu to srdce. Neraz mu napadlo, či by nemal kúpiť drobný pozemok a odkázať ho niekomu z farnosti pod podmienkou, že dotyčný zriadi pre autíčko prístrešok, kde by mohlo odpočívať, no problém bol v tom, že medzi farníkmi nemal nikoho, komu by v tejto veci mohol plne dôverovať, a vôbec, uvedomoval si, že pomalá smrť hrdzavením jeho autíčko beztak neminie a milosrdný lis by ho azda odpravil rýchlo a bezbolestne. Hĺbal nad tým už asi stý raz, až bezmála skončil v tyle čierneho mercedesu, ktorý parkoval na kraji cesty za zákrutou. Predpokladal, že vodič v čiernom si len dopriava trošku odpočinku na dlhej ceste z Valencie do Madridu, a tak s vidinou demižóniku vína pokračoval v ceste na družstvo. Kolárik si všimol až na spiatočnej ceste, keď sa zabelel ako biela vreckovka, ktorou mávame v úzkych. Nešlo mu do hlavy, ako je len možné, že si jeden z jeho bratov v sutane môže dovoliť mercedes. Keď prirážal ku krajnici, niže kolárika zazrel fialovú *pecheru*, ktorá prezrádzala, že má tú česť s monsignorom, ak nie rovno s biskupom. Otec Quijote mal na strach z biskupov svoje dôvody. Veľmi dobre vedel, že jeho biskup ho aj napriek faktu, že pochádza z významnej rodiny, považuje viac-menej len za sedliaka a nemá ho rád. „Ako by ten človek mohol byť potomkom vymyslenej postavy?“ vypytoval sa pán biskup v dôvernom rozhovore, o obsahu ktorého otca Quijota veľmi rýchle upovedomili.

Prekvapený dotyčný, s ktorým sa vtedy biskup rozprával, reagoval slovami: „Vymyslenej postavy?“

„Postavy z románu, ktorý spísal dosť preceňovaný autor menom Cervantes, z románu plného nechutností, ktoré by za genaralissima cenzúrou celkom isto neprešli.“

„Ak dovolíte, Vaša Excelencia, v Tobose predsa stojí Dom Dulciney. Stojí to aj na pamätnej tabuli: Dom Dulciney.“

„Pasca pre turistov. A vôbec,“ spustil biskup podráždene, „Quijote nie je ani len španielskym patronymom. Sám Cervantes uvádza, že don bol priezviskom asi Quijada či Queseda, prípadne Quejana, a ešte aj Quijote sa na smrteľnej posteli odvoláva na seba ako na Quijanu.“

„Takže ste tú knižku zjavne predsa len čítali, Vaša Excelencia.“

„Ale prelúskal som sa len cez prvú kapitolu. A, ako inak, poslednú som iba preletel očami. Romány ani inakšie nečítam.“

„Otec Quijote možno mal predka menom Quijada či Quijana.“

„Ľudia jeho vrstvy nijakých predkov nemajú.“

Práve preto otec Quijote dosť tŕpol, keď sa váženému prelátovi v aute nemenej významnej značky musel predstaviť. „Som *padre* Quijote, monsignor. Poslúžim nejako?“

„To by bolo od vás pekné, priateľu. Som motopský biskup,“ odvetil so silným talianskym prízvukom.

„Motopský biskup... Motopo?“

„*In partibus infidelium*,[1] priateľu. Nie je tu niekde nablízku autoservis? Moje auto sa pätí a ďalej nepôjde...

1 (lat.) v krajine nevercov